

РЕФЕРАТ

заключного звіту про НДР за темою «Інституційне забезпечення структурних трансформацій промислових регіонів України» (номер державної реєстрації 0112U006883)

1. Загальні відомості

Виконавець теми – Інститут економіки промисловості НАН України, відділ проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва.

Наукові керівники теми: д.е.н. В.І. Ляшенко, д.е.н. Л.М. Кузьменко

Термін виконання (за планом і фактично): початок – IV кв. 2012 р., закінчення – III кв. 2015 р.

Джерела та обсяги фінансування, тис. грн:

	за планом	фактично
за бюджетом		
госпдоговірні	–	–

2. Підстава для дослідження

Постанова Бюро Відділення економіки НАН України від 17.10.2011 р., протокол № 10.

3. Мета і завдання дослідження

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування та розробка науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення інституціонального забезпечення структурних трансформацій економіки промислових регіонів України на основі розвитку форм і методів державного регулювання такими процесами в умовах формування регіональних інноваційних систем.

Основними завданнями дослідження є:

розробка концептуальних установок щодо трансформації інститутів, процесів і методів управління регіону з визначенням його потенціалу;

дослідження та визначення впливу державної та регіональної політики дерегуляції на створення сприятливих умов для підприємницької діяльності та модернізації управління житлово-комунальним господарством у промислових регіонах;

теоретичне обґрунтування і розробка пропозицій щодо розвитку процесів інноваційної модернізації промисловості в умовах децентралізації управління; розробка теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо пом'якшення наслідків спаду промисловості та її модернізації задля подальшого відновлення конкурентоспроможності на традиційних і набуття її на нових ринках;

теоретичне обґрунтування і розробка пропозицій, які сприяють взаємодії бізнесу та влади в умовах модернізації економіки і децентралізації управління..

4. Структура теми за підтемами

підтема «Дослідження трансформацій інститутів, процесів та методів управління промисловими регіонами» (керівник: к.е.н. Дубініна М.В.);

підтема «Дерегуляція підприємництва в умовах модернізації промислових регіонів» (керівники: к.е.н. Толмачова Г.Ф., к.е.н. Інякін В.М.);

підтема «Формування механізмів управління інноваційним розвитком на регіональному рівні в контексті структурних трансформацій» (керівники: д.е.н. Саломатіна Л.М., к.е.н. Землянкін А.І);

підтема «Модернізація інститутів життєзабезпечення та подолання адміністративних бар'єрів розвитку підприємництва» (керівники: к.е.н. Толмачова Г.Ф., к.е.н. Інякін В.М.)

підтема «Формування інституту партнерської взаємодії влади і бізнесу в умовах структурної модернізації економіки регіону» (керівники: д.е.н. Тараш Л.І., к.е.н.

Моїсєєв Г.В.)

4. Методи дослідження

Інформаційною базою проведення НДР стали нормативно-правові акти України, Росії, аналітичні та методичні матеріали центральних і місцевих органів влади, дані органів державної статистики, окремих підприємств, матеріали анкетного обстеження та інтерв'ювань.

Застосовано методи економічного, статистичного та математико-статистичного аналізу, моделювання і прогнозування, міжнародних порівнянь, анкетних опитувань та експертних оцінок.

5. Основні результати дослідження

за підтемою *«Дослідження трансформацій інститутів, процесів та методів управління промисловими регіонами»* (керівник: к.е.н. Дубініна М.В.):

систематизовано та дістали подальшого розвитку науково-методичні основи типологізації регіонів за рівнем розвитку промисловості. Для класифікації регіонів за рівнем промислового розвитку розраховано індекс промислового розвитку регіону за показником реалізованої промислової продукції на одну особу, що обчислено як співвідношення середнього обсягу реалізованої промислової продукції у розрахунку на одну особу в регіоні до середньої величини аналогічного показника по Україні. За результатами сформовано три групи регіонів: «Регіони з високим рівнем промислового розвитку» (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська та Полтавська області); «Регіони з середнім рівнем промислового розвитку» (Київська і Харківська області); «Регіони з низьким рівнем промислового розвитку» (АР Крим, Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Кіровоградська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська);

запропоновано підхід до оцінки інституційного потенціалу регіонів України, із встановленням переліку показників для розрахунку інституційного потенціалу регіону, що сприятиме вирішенню науково-практичного завдання оцінки інституційного потенціалу у складі економічного потенціалу регіону та формуванню уявлення про інституційні особливості промислових регіонів України. Розрахований індекс інституційного потенціалу представлено як елемент типології регіонів та інструмент регіонального аналізу і політики регіонального розвитку;

обґрунтовано необхідність подальшого розвитку інститутів розвитку, що стимулюватиме інноваційні процеси у промисловості. Поява нових сучасних організаційних структур сприятиме зниженню трансакційних витрат, підвищенню

ефективності використання ресурсів через створення можливостей залучення капіталу, грамотному розподілу ризиків. Сукупність інститутів виступає тим механізмом, що забезпечує синтез, взаємозв'язок і взаємодію процесів організації та самоорганізації;

за підтемою **«Формування механізмів управління інноваційним розвитком на регіональному рівні в контексті структурних трансформацій»** (керівники: д.е.н. Саломатіна Л.М., к.е.н. Землянкін А.І):

визначено та систематизовано основні теорії регіонального зростання та розвитку з інноваційною домінантою, розкрито їх сутність. Запропоновано, виходячи з траєкторій попереднього розвитку регіонів та перспектив їх позиціонування на європейському та глобальних ринках, використовувати різні напрями цих теорій при розробці стратегій регіонального розвитку;

визначено характерні риси, ідентифіковано проблеми та надано пропозиції щодо розвитку системи управління інноваціями на державному і регіональному рівнях;

обґрунтовано рекомендації щодо удосконалення та підвищення стимулюючого впливу на інноваційні процеси діючих механізмів управління інноваціями – організаційно-економічних, фінансово-економічних, правових;

запропоновано комплексний підхід до управління інноваційним розвитком регіону, спрямований на підтримку та розвиток міжсекторального співробітництва, у тому числі шляхом застосування «змішаних» механізмів управління, призначених для поточної (ресурсної) стадії розвитку економіки України та поступового переходу до нової стадії розвитку, заснованої на власних інноваціях;

проведено оперативний аналіз стану та тенденцій розвитку інноваційної діяльності в промислових регіонах України, визначено нагальні проблеми та основні відмінності в рівнях інноваційного розвитку Дніпропетровської, Запорізької, Донецької та Луганської областей;

виявлено та охарактеризовано законодавчо закріплені інструменти підтримки інновацій на регіональному рівні. Запропоновано, як інструмент прискореного інноваційного розвитку економіки промислових регіонів, розглядати підтримку створення в окремих районах промислових областей двох типів інвестиційних зон – техніко-впроваджувальних, представлених науковими і технологічними парками, і промислових, представлених індустріальними парками;

надано пропозиції щодо удосконалення законодавства України з питань формування наукових парків;

запропоновано поетапний підхід до формування мережі наукових парків на прикладі Придніпровського регіону з використанням механізму франчайзингового тиражування;

обґрунтовано структуру організаційно-економічного механізму розвитку електронної промисловості України;

за підтемою **«Формування інституту партнерської взаємодії влади і бізнесу в умовах структурної модернізації економіки регіону»** (керівники: д.е.н. Тараш Л.І., к.е.н. Моїсєєв Г.В.):

встановлено двоїству роль державно-приватного партнерства у модернізації економіки: як інституціональної інновації, яка поєднує в собі модернізацію інвестиційної діяльності і модернізацію механізму управління економікою, і як інструменту державного регулювання процесу здійснення модернізації щодо інших перетворень;

встановлено модернізаційне завдання щодо державно-приватного партнерства в країні: спираючись на світовий теоретичний і практичний досвід у впровадженні державно-приватного партнерства, критично перейняти і сформулювати його як самостійний та інституційно оформлений інститут ринкової економіки у вітчизняних умовах, забезпечити подальший розвиток;

виявлено економічну сутність державно-приватного партнерства як інструмента впливу держави на сферу своєї відповідальності через конкурентний допуск приватного інвестора і співробітництво з ним на основі об'єднання ресурсів і компетенцій, розподілу ризиків, зобов'язань і вигод й дотримання економічних інтересів партнерів, що надає додаткові можливості приватному партнеру для отримання гарантованого прибутку і підвищення конкурентоспроможності, а державі – для реалізації економічної політики, виконання своїх традиційних завдань, підвищення ефективності діяльності, задоволення суспільних потреб в якості товарів (послуг), що надаються;

визначено структурні елементи механізму реалізації державно-приватного партнерства в Україні і обґрунтовано пропозиції з їх удосконалення для впровадження в практичну діяльність;

визначено основні напрями розвитку інституціонального забезпечення державно-приватного партнерства і обґрунтовано пропозиції, спрямованих на розвиток законодавства, інституціонального середовища, управління і організації державно-приватного партнерства та утворення необхідних умов для реалізації.

6. Оформлення результатів дослідження

Результати дослідження висвітлено у 11 колективних монографіях, 3 підручник (у співавторстві), 88 наукових статтях у наукових фахових виданнях, 46 тезах та доповідях конференцій. Підготовлено та подано до органів державної влади 6 наукові доповіді, 87 доповідних записок, аналітичні записки. Результати, яких було направлено до Комітетів Верховної Ради України, Відділення економіки НАН України, Міністерства економічного розвитку та торгівлі, Міністерства палива та енергетики, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України, Донецької обласною радою, Донецькою ОДА.

За результатами досліджень захищено 3 та 1 кандидатська дисертація, що підтверджує підвищення кваліфікаційного рівня наукових виконавців та визнання результатів наукових досліджень.